

Володимир ПИЛИПОВИЧ (Перемисьль)
**ГАЛИЦЬКІ МУЗИЧНІ MISCELLANEA,
АБО МАЛА АНТОЛОГІЯ ТЕКСТІВ
ПРО УКРАЇНСЬКУ МУЗИКУ НА ЛЬВІВСЬКОМУ РАДІО**

Нашу публікацію джерельних матеріалів починаємо зі статті Василя Витвицького «Українська музика в програмі радіо»¹, яка послужить нам за вступ до корпусу пресових нотаток, що стосуються презентації української музики на хвилях львівського радіо в кінці 30-х років ХХ ст.

Василь Витвицький

УКРАЇНСЬКА МУЗИКА В ПРОГРАМІ РАДІА

Могло б здаватися, що писати сьогодні про надто малу кількість українських музичних авдицій² в програмі польського радіо — це значило б повторяти стару, відому нам пісню на жалібну «нугу». Одначе треба нам пам'ятати, що деяких справ не можна ніколи залишати їх власному бігові. Так і нашу справу мусимо все таки порушувати, наново її насвітлювати й актуалізувати так довго, поки не доможемося відповідного полагодження. Бо ходить тут про справу надзвичайно великого значення.

На наших очах виростає радіо, як нова, важна ділянка музичного руху. Воно вийшло вже з своїх «дитячих літ», коли ще видавало не завжди зрозумілі звуки і коли саме його «говорення» справляло нам радість.³ Безупинний хід на дорозі технічного удосконалення проломлює щораз більше первісну здержливість музичного світу до цього великого винаходу. Правда, «живої» музики, цебто безпосереднього сприймання слухових вражень радіо не може заступити, зате коли йде про

---

¹ Статтю було надруковано в журналі «Українська Музика» за вересень 1937 р., ч. 7, с. 85–86 (передрук у збірнику: В. Витвицький. *Музикознавчі праці. Публіцистика* / упоряд. Любомир Лехник. Львів 2003, с. 255–256). У нашій публікації збережено правопис оригіналу.

² Тут у значенні *радіопередача*.

³ Упорядник цієї публікації живе в Перемислі, у 10 кілометрах від українського кордону, проте не має змоги добре приймати передачі українського радіо: радіоприймач відтворює тільки шуми і програми (чого не можна сказати про радіостанції всіх північних, південних і західних сусідів України). Парафразуючи Василя Витвицького: воно видає не завжди зрозумілі звуки, а саме його «говорення», на жаль, не справляє мені радості. — В. П.

широту засягу, — то тут створює радіо незнані досі можливості. Музика доходить при його допомозі до найдальших закутин і стає доступна широким масам слухачів. У майбутності можна сподіватися розвитку спеціального для радія способу концертування, а навіть творення окремого роду музичної літератури. Словом: радіо є сьогодні незаступною ділянкою музичної культури⁴.

Коли ж українська музика в Галичині не має належного доступу до програми радія, то це для нас поважна втрата, що відбивається від'ємно на цілості нашого культурного життя. Цієї втрати ми не в силі надробити іншою дорогою.

Це наша точка бачення. Погляньмо на справу наскрізь об'єктивно і застановімся, чи її успішне поладнання є для управи польського радія потрібне й можливе до виконання? Основна норма всякого підприємства, яким і є радіо, — це давати не тільки здоровий, добрий «товар», але й у такому роді, як цього бажають собі відборці. Справедливі й оправдані побажання значної частини своїх відборців кожна добре ведена установа сповняє: цим з'єднує собі їх прихильність і ще притягає нових. Знаю, з яким великим заінтересуванням щодня⁵ заглядають українці радіо-абоненти⁶ до програми радія⁷, особливо в наші святочні дні, але як рідко знаходять авдицію, присвячену українській музиці! Це знеохочує до абонування радія. Потреба плекання рідного мистецтва є найглибшою потребою і найслухнішою вимогою людини в ділянці мистецтва. Цього не заперечують навіть скрайні інтернаціоналістичні доктрини. Отже, коли польське радіо хоче з'єднати собі українців абонентів, старих і нових, не повинно відмовляти їм рідного духового корму.

Легко можна обчислити, що українська музика на кільканадцять годин денної програми польського радія займає денно пересічно... дві мінути! Це було б навіть смішне, якби не було таке прикре й далекоюсягле в своїх наслідках. А вже ж рівень українських музичних авдицій в нічому не уступив би цілим десяткам концертів, трансмітованих⁸ на всі станції польського радія. На це дають запоруку імена українських виконавців, вироблені дотеперішньою концертною діяльністю. Також самі твори української музичної літератури могли б тільки збагатити програму музичних авдицій. Беручи те на увагу, просто незрозумілим є для нас такий наприклад факт, що дирекція львівського радія не містить в

⁴ Виділення упорядника.

⁵ Виділення упорядника.

⁶ У Польщі слухачі радіо (а також і телебачення) зобов'язані щомісячно оплачувати так званий «абонамент», тобто плату за користування радіоприймачем.

⁷ Щоденну програму радіо друкувала львівська газета «Діло».

⁸ Значить *трансльованих*.

програмі зголошеного вже давно камерного твору молодого, але дуже надійного українського композитора, мимо цього, що цей твір був кілька разів виконаний на концертах і стрінувся з однодушним, великим признанням фахової критики. Погляд, що українська музика це тільки «песьнь людова», сьогодні спізнений більше, ніж на ціле століття.

Є всі річеві підстави до того, щоб справу українських музичних авдицій поладнати як слід. А коли вони все таки за мало переконливі, тоді треба шукати іншого виходу. Керівним кругам радія треба подумати над тим, чи не слід дати українцям можности отворити власне радієве підприємство. При допомозі українських мистецьких кругів воно могло б заспокоювати духові потреби свого громадянства. Хоч яка ця думка, — здається, — важка для зреалізування, все таки підносимо її, як один з можливих (хоч теоретично) виходів. Бо одно є ясне: дотеперішній стан не може дальше продовжатися.

* * *

Василь Витвицький був першим на галицькому ґрунті, хто писав про роль і завдання радіо в пропагуванні музичної культури, при цьому включаючи в її обсяг не тільки класичну музику, що зрозуміло, але також естрадну, що для його сучасників не було настільки однозначним⁹. Був, отже, В. Витвицький першим критиком і теоретиком презентації музики по радіо (тут, для порівняння, варто було б дослідити подібні тексти авторів з радянської України 20-х — поч. 40-х років). Крім цитованої вже статті, написав ще й другу — «Музика в програмі радія»¹⁰. Видно, критика, яка прозвучала у статті В. Витвицького, знайшла певне зрозуміння в керівників польського радіо у Львові, бо вже в першому номері «Української Музики» за січень 1938 р. з'явилася нова рубрика «Українські радієві авдиції», у випусках якої представлено коротко зміст програм, починаючи від 12 жовтня 1937 р. Можливо, що саме В. Витвицький був автором якщо не всіх, то принаймні частини тих коротких заміток про радіоконцерти української музики й у виконанні українських артистів. Які емоції збуджував новий винахід і як можна було ним покористуватися, хай покаже фрагмент із замітки анонімого автора «Мілянська “Ля Скаля” в польськiм радіо»:

Нехай там техніки пояснюють мікрофони і радієві хвилі на свій спосіб, але для людини, що сидить на далекій провінції та й навіть у столиці, не перестає бути чудом, що вистарчить натиснути малий гузик радієвого апарату, щоб відразу знайтися в контактi з великим світом, з ідеалом того, що може дати музична

⁹ Див.: М. Антонович. «Легка» музика // *Українська Музика* (1938/вер.–жовт., ч. 9–10) 160–162.

¹⁰ В. Витвицький. Музика в програмі радія // *Українська Музика* (1937/черв., ч. 4) 48–50; передрук у збірнику: В. Витвицький. *Музикознавчі праці*. Публіцистика, с. 253–254.

Європа, — з «Ля Скальою». Те, що було досі лише для вибранців, стається тепер власністю кожного, хто цим цікавиться. Якщо навіть комусь і удалося колись побувати в Міляні, і маючи гроші, викупити білети до цього театру, не завжди знаходив «Стаджіоне» на місці.¹¹

Передрукованими нижче повідомленнями з журналу «Українська Музика», очевидно, не вичерпується тема виконавства української музики на польському радіо у Львові¹². Відомо, що в 30-х роках на польському радіо у Львові було створено штат редактора українських передач, яким завідував журналіст Роман Пашківський¹³. Він зберіг цю посаду за «першої радянської влади», хоч тільки до певного моменту, коли через помилку технічних працівників мусив негайно покинути Львів, щоб урятуватися від можливих репресій¹⁴. Працю на львівському радіо Р. Пашківський поновив за німецької окупації. На основі матеріалів, збережених у львівських архівах (а що такі є, не сумніваємося), постає можливість дослідити роботу музичних редакторів, датування концертів, презентований на хвилях радіо репертуар тощо. Про власну короткотривалу редакторську працю на львівському радіо за советської та німецької окупації В. Витвицький писав у своїх спогадах¹⁵. Радіопередачі вимагали від виконавців музики великого професіоналізму, адже ті концерти, на відміну від сучасних, які переважно попередньо записуються, виконувалися «на живо» й без можливості редагування звуку. Інколи для музичних передач використовувалися теж фонографічні записи.

Іншим цікавим питанням є радіоприймачі. Український слухач мав можливість почути українську музику з радіоприймачів, виготовлених руками українських радіотехніків. Для нашої публікації підібрано кілька газетних реклам українських фірм «Селектон» та «Ергон», які виготовляли в 30-х роках у Львові модерні радіоприймачі. Тут подаємо реклами з журналу «Українська Музика» та перемиської газети «Український Бескид». Про новинки радіотехніки писав у 30-х роках у відділі «Радіо»

---

¹¹ Мілянська «Ля Скаля» в польськiм радіо // *Український Бескид* (1934) 13 трав. (ч. 17), с. 3. У цьому перемиському тижневику в 1934 р. не періодично друкувалася рубрика «Радієвий куток» (наприклад, у числах 40, 42, 46, 47), у якій подавалася інформація про програму польського радіо. Інформації про українську музику, на жаль, ми там не знайшли. Не подано там також прізвища автора тих заміток, проте ніщо не вказує, щоб ним був Василь Витвицький, який тоді проживав у Перемишлі.

¹² Варго нагадати про рецензії Бориса Кудрика: Польське радіо, бідермаєрівська музика й Україні // *Мета* (1936) ч. 45; Українська духовна музика у львівському радіо // *Діло* (1939) ч. 60; Під вражінням опери Росінні «Вільгельм Тель»: Радіо-трансмсія з Флоренції дня 9 травня ц. р. // *Мета* (1939) ч. 19.

¹³ Р. Пашківський народився 1898 р. у Борщеві; помер 17 серпня 1971 р. у Монреалі, в Канаді.

¹⁴ Див.: Василь Витвицький. *Музичними шляхами*: Спогади. Сучасність 1989, с. 77–78.

¹⁵ Див.: Там само, с. 66–78, 94–96.

львівського журналу «Кіно» дипломований радіотехнік Олександр Богдан Цибульський. Чи хтось із сучасних істориків техніки займався тим питанням — невідомо: ми не натрапили на такі публікації. До речі, цікаво, чи десь у Львові збереглися примірники «Селектона» або «Ергона», тих пам'яток української інженерської думки.

Нашу публікацію вважаємо за «причинок» до широкої теми «Історія українського музичного виконавства». Англійський музиколог Ніколяс Кук зауважив, що сьогодні неможливо писати історію музики ХХ ст. без рівноправного трактування композиції та виконавства, також цього, що зафіксоване у звукозаписах,¹⁶ — і додамо від себе: цього, що прозвучало в етері. У сучасному українському музикознавстві цей новий підхід можна зауважити в дослідженнях Наталі Кашкадамової,¹⁷ із зокрема цінним для наших зацікавлень списком репертуару та звукозаписів львівських п'яністів. Перед фахівцями від фонографії стоїть ще завдання скласти повний зведений каталог звукозаписів української музики та українських виконавців ХХ століття, хоч попередню роботу вже виконав Степан Максимюк¹⁸. Потрібно теж зібрати всі матеріали, що стосуються презентації музики по радіо.

Список виконавців і творів показує, що все ж таки українська музика досить часто звучала в етері. Виконувалися твори композиторів ХVIII–ХІХ століть, але найчастіше звучала музика сучасних українських творців — на відміну від ситуації на тодішній радянській Україні. Як контрапункт до стану справ у Львові хай послужить коментар невідомого автора (судячи з мови, ним міг бути З. Лисько, який добре орієнтувався в ситуації в СРСР), надрукований в «Українській Музиці»:

Хто стежить за подіями на полі української музичної культури, має невіддячну роллю — мусить сліпо сполюгати майже виключно на кореспонденції та реферати музичних місячників, чи звичайної щоденної преси. Дістати нотованого матеріалу тих правдивих музичних фактів (артефактів), майже неможливо. У рідких випадках хіба пощастить щось почути з українських радієвих реляцій, бо частіше чути з них всесоюзну «советську», себто російську музику, включно з циганськими романсами та частушками на «общепонятном». На підставі цих інформації, писаних часто не-музикантами, ідеологами сучасного режиму, виглядає, що розвиток музичної культури квантитативно іде в гору, але посудити про питому вагу нової творчості — змоги не маємо¹⁹.

¹⁶ N. Cook. *Музыка*. Warszawa 2000, с. 108.

¹⁷ Див.: Н. Кашкадамова. *Фортеп'яне мистецтво у Львові*. Тернопіль 2001.

¹⁸ С. Максимюк. З історії українського звукозапису та дискографії. Львів — Вашингтон 2003.

¹⁹ Вісті з Великої України // *Українська Музика* (1939/1) 28.

Доповненням до цього тексту 1939 р. хай буде фрагмент зі статті сучасних авторів Галини Чумаченко та Ярополка Ласовського:

Екс-посол до США Юрій Щербак у експрес-ліфтовому інтерв'ю програмі «П'ять копійок» (етер 28 червня 2005 року) на запитання про те, що Україна могла б дати Америці, відповів чітко — «культуру». Шановний посол, мабуть, не спостеріг, що в Україні від «синього Дону до синих Карпат», від Сум до Херсону чи від Києва до Лубен немає жодної радіостанції з класичною музикою, зате процвітає «Радіо шансон» із уркаганськими баладами та пихатою Веркою Сердючкою, що «дражнить хахла». А в «некультурній» Америці хоч куди поїдеш автомобілем, завжди зловиш на радіо одну, а то й більше радіостанцій винятково класичних, чимало з них — цілодобові з власними ретрансляторами...²⁰

* * *

1937 рік²¹

1.

– 11 липня виступила в радіо з концертом наша співачка Стефанія Надрага. Програма складалася з творів Кудрика, Лисенка, Лопатинського, Людкевича й Алчевського. Авдиція була на загал удачна, але радієвий акомпаніатор подавав музичний текст акомпаніменту не завжди вірно.

– 20 липня була авдиція Марії Сокіл, з супроводом салонової оркестри Серединського. В програмі легка музика.

– Радієва авдиція новооснованого хору при «Торбані» відбулася у львівському радіо 17 вересня ц.р.

– Українські грамофонові платівки йшли через львівське радіо 23 вересня. Авдиція була звуково й технічно дуже недбала.

– Того самого дня (23 вересня) відбулася також радієва авдиція Е. Зарицької, що мала в репертуарі зразки французької оперової музики (Сен-Санс, Тома, Бізе).

Хроніка // Українська Музика (1937/7) 112.

2.

– Фортепіяновий речіталь Романа Савицького відбувся 12-го жовтня м. р.; виконав на ньому піяніст твори Лисенка, Барвінського та Н. Нижанківського.

– Концерт солістів (31 жовтня 1973) Г. Девицької і М. Голинського. В програмі фортепіянові й вокальні композиції Лисенка. Авдиція відбувалася з нагоди 25-ліття смерті Лисенка й була трансмітована на цілу Польщу.

²⁰ Г. Чумаченко, Я. Ласовський. Безсмертний селен // *Критика* (2005/12) 13.

²¹ Тут і далі публікуємо тексти зі збереженням правопису оригіналу.

– В рамках концерту для дітей (10 жовтня 1937) грала перед мікрофоном наша наймолодша скрипачка Леся Деркач, в супроводі проф. М. Байлової.

– 4 листопада співала у львівському радіо Марія Сокіл.

– 13 листопада українське тріо: Роман Савицький (фортепіан), Роман Криштальський (скрипка), Петро Пшеничка (чельо) виконало перед мікрофоном польського радіа фортепіанове тріо *es-moll* Василя Барвінського.

– Євгенія Зарицька співала дня 14 листопада арії Пуччіні і Монюшка.

– Перший радієвий фортепіановий речіталь Галі Лагодинської відбувся в дні 16 листопада м.р. В програмі твори Барвінського, Косенка і Ревуцького.

– На цілу Польщу передавала львівська радіостанція в дні 7 грудня 1937 оперу хвилинку М. Лисенка – «Ноктюрн». Музичний провід: Микола Колесса, вступне слово: Василь Барвінський, інструментація опери: Др. Ст. Людкевич. Обсада: М. Сабат-Свірська (панна з трояндою), О. Лепкова (бакхантка), З. Гаврищук (цвіркун), Р. Яросевич (цвіркун), І. Рейнарович (офіцер).

– Хор «Сурма» під орудою О. Плешкевича співав в дні 18 грудня 1937 пісні В. Матюка.

– Дня 23 грудня чули ми французькі і італійські пісні XVIII ст. у виконанні І. Приймової.

Українські радієві авдиції // *Українська Музика* (1938/1) 14–15.

1938 рік

3.

– 3 нагоди ювілею В. Барвінського надала львівська радіостанція 21 березня камерну авдицію у виконанні Р. Савицького (фортеп.), Р. Криштальського (скрип.) і П. Пшенички (вілонч.). В програмі В. Барвінського фортепіанове тріо *a-moll*.

– Дня 27 березня відбулася на цілу Польщу авдиція під наг. «Старі українські пісні». Виконавці: чоловічий хор під управою І. Охримовича, М. Сабат-Свірської (сопран), В. Боларович (тенор), Н. Нижанківський (фортепіановий супровід). У програмі хору були пісні Вербицького, Вахнянина, Воробкевича й Матюка; М. Сабат-Свірська відспівала Матюка «Веснівку», О. Нижанківського «Верніться сни мої», Вахнянина арію Дарки з оп. «Купало»; В. Болтарович виконав Бажанського «Там де тиха нічка» і Січинського «Бабине літо».

Як довідуємося, цю авдицію зголошено до польського радіа ще в 1936 р. Рівно два роки тому! Коментарі зайві.

Українські авдиції у львівському радіо // *Українська Музика* (1938/4) 73.

4.

– З гарним успіхом пройшла авдиція одного з наших наймолодших піаністів Северина Сапруна (7 квітня). В програмі були твори Баха, Бетовена і Зауера.

– Підчас Великодніх свят чули ми в радіо нашого скрипака Юрія Криха, що виконав «Сумну пісню» Барвінського, «Чабарашку» Людкевича і твори чужих авторів.

– Другою святочною словно-музичною авдицією була авдиція п. н. «Великдень під старою церквою» в опрацюванні Левка Лепкого. Квартет «Богема» В. Болтаровича і мужеський хор Е. Козака виконали цілу низку гагілок.

– 27 квітня співала в радіо Од. Бандрівська.

Радієві авдиції // *Українська Музика* (1938/5) 92.

5.

– Дня 3 червня відбулася у Львові авдиція з нагоди ювілею В. Барвінського, яку передавали всі польські радіостанції. В програмі були пісні з фортепіаном і скрипкою і фортепіанові твори Барвінського. В авдиції брали участь: Марія Сабат-Свірська (спів), Роман Савицький (фортепіан), Н. Нижанківський (фортепіан. суровід) і Р. Криштальський (скрипка).

– 15 червня Студіо-хор під проводом М. Колесси і С. Гавришук (мецосопран) виконали у львівському радіо «Поліські пісні» М. Колесси.

Радієві авдиції // *Українська Музика* (1938/7–8) 142.

1939 рік

6.

– Дня 7 січня ц. р. співав перед мікрофоном львівського радіа молодий тенор Мир. Старицький, що його гарний голос виявився також дуже радіофонічний. Виконав О. Нижанківського «Минули літа молодії», Людкевича «Черемоше, брате мій» і Бородіна арію з оп. «Князь Ігор».

– Др С. Лісовська²² мала 10 січня фортепіановий речітал у радіо, на якому виконала власні композиції.

– 20 січня передавала віденська радіостанція речітал піяністки Д. Гординської-Каранович. В програмі авдиції були українські композиції М. Колесси, Л. Ревуцького й В. Барвінського.

– Галя і Стефа Левицькі (фортепіан і скрипка) брали участь 17 лютого в словно-музичній радієвій авдиції під наг. «Народні впливи в

---

²² Мова йде про Стефанію Туркевич (1898–1997), по першому чоловікові Лісовську.

інструментальній музиці» і виконали твори М. Колесси, Йос. Сука й Хомінського²³.

Хроніка й рецензії // *Українська Музика* (1939/1) 27.

7.

– 10 березня співала Софія Гаврищук (мецосопран). В програмі пісні Лисенка й Людкевича.

– 14 березня «Львівський Боян» під проводом І. Охримовича відспівав церковні твори Веделя «Гласом моїм» і Березовського «Не отверзи мене».

– 11 квітня баритон Теодор Юськів співав низку пісень Лопатинського, а Іван Барвінський відіграв на віолончелі В. Барвінського «Думку» та «Пісню».

– 14 квітня проф. Роман Савицький виконав фортепіянові «Прелюди» Барвінського.

– 11 квітня хор «Сурма» під проводом О. Плешкевича відспівав церковні твори Вербицького «Ангел вопіяше», Бортнянського «Да воскреснет Бог» і Кишакевича «Христос воскрес».

Радієві авдіції у львівському Радіо // *Українська Музика* (1939/2) 61-62.

1942 рік

8.

– В дальшому відзначенні Лисенківських роковин Львівська Радіовисильня передала концерт пісень і хорів композитора. Виконано між іншими відому кантату: «Б'ють пороги».

Хроніка // *Наші дні* (1942/черв.) 4. 7, с. 14.

* * *

9.

Модерні радіо-приймачі в найбільшому виборі на догідні сплати з доставою і заінсталюванням на місці. Українські грамофонові кружки у фірмі Е-КОМП, Львів, ул. Сикстуська 29. Проспекти і цінники даром.

Український Бескид (1938) 6 січ. (ч. 1), с. 23.

10.

Справжню музику і живе слово з усього світу передає український радіоприймач ЕРГОН. Львів, вул. Сикстуська 48. Телефон 117-32.

Український Бескид (1938) 6 січ. (ч. 1), с. 13.

11.

²³ Мова йде про Йосифа Хомінського (1907–1994).

Живу й природню музику почуєш тільки
радіоприймачем одинокої української фабрики
СЕЛЄКТОН

Радіотехнічна Спілка з обм. порукою.

До мережі змінного струму 110 або 220 вольт:

4-лямповий	6-лямповий	6-лямповий 2-голосниковий
супер	супер	супер
A 394	A 396	A 397

До батареї та акумулятора:

3-лямповий супер	4-лямповий супер
B 393	B 394

СЕЛЄКТОН, Львів, вул. Оборони Львова 11. Тел. 254-22.

Українська Музика (1939/1).

Рекламу надруковано на нижній обкладинці журналу.